

KİTAP İNCELEMESİ

Abuzer PINAR (2006), **Maliye Politikası: Teori ve Uygulama** (Ankara: Naturel Yayıncılık, 440 s.).

Hem dünyada hem de ülkemizde küreselleşme ile birlikte serbestleşen fon akımlarının yarattığı dalgalanmaların ekonomik tahribatı kendisini ekonomik yapıdaki en zayıf halka olarak tanımlayabileceğimiz kamu maliyesindeki zaafiyetler üzerinden göstermektedir. Kamu açıklarının doğuş biçimi, finansmanı ve maliye politikası tercihleri bir bütün olarak ekonomideki büyüklükleri etkilemekte ve onlardan etkilenmektedir. Dolayısı ile maliye politikası uygulamaları ve sonuçlarının teorik ve ampirik analizi fon akımlarının ülkeler arasında hızla yer değiştirdiği bir ortamda büyük önem taşımaktadır. Maliye politikası ve özellikle politikanın sonucu olarak ortaya çıkan kamu açıkları ve borçlanmanın finansmanı meselesi aynı zamanda ülkelerin kurumsal yapıları, rant dağıtım mekanizmaları ile de çok yakından ilintilidir. Özü itibarıyla karmaşık nitelikler taşıyan bu konuların ders kitabı düzeyine indirilmesi ise ayrı bir beceri gerektirmektedir.

Buna karşılık ülkemizde okutulan kamu maliyesi ders kitapları genelde maliye politikası sorununu daha klasik yaklaşımla bir konjonktürel maliye politikası anlayışı ile ele almakta ve konunun kurumsal boyutları ve bu alanda yaşanan gelişmeler çoğu kez ihmal edilmektedir. Maliye politikasını refah iktisadının veri koşullarında kaynak kullanımının en çoklaştırılması anlayışı ile ele alan genel yaklaşımlar konunun ekonomi politiğini bu açıdan gözden kaçırmaktadır. Sonuçta maliye politikası kitapları daha çok teorik temelde kalmakta ve ülkemiz gibi kamu borcu problemi ile yaşamak durumunda olan ülkelerde uygulanacak maliye politikaları, kamu maliyesinin sorunları gibi konularda uygulama düzeyinde açıklamaları çok fazla sağlayamamaktadır.

Bu açıdan Doç. Dr. Abuzer Pınar'ın kitabını hem geleneksel yaklaşımın izlerini taşıyan hem de bir ölçüde konunun ekonomi politiğine değinen, bu anlamda da benzerlerine oranla daha bütüncü nitelikler taşıyan bir çalışma olduğu görülmektedir.

Kitap 10 bölümden oluşmaktadır. Bölüm başlıklarına bakıldığında kitabın mimarisinin yukarıda belirttiğimiz bütünselliği sağlamayı amaçladığını görüyoruz. Kitabın ilk bölümü ekonomiye kamu müdahalesi sorununu tartışmakta ve konuya sadece neoklasik sentez düzeyinde bakmamakta ve yapısalcı yaklaşımları da geliştirmekte olan ülkeler açısından ele almak suretiyle okuyucuya bu açıdan dengeli bir değerlendirme yapma imkanı sunmaktadır.

Kitabın takip eden 2-5 bölümleri esas olarak maliye politikası araçlarını, otomatik stabilizatörleri ve iradi maliye politikasını ele almakta ve bu değişkenlerin para politikası ile olan ilişkileri konusunu işlemektedir. Bu bölümde dikkati çeken bir hususu otomatik stabilizatörler ile iradi politikalar arasındaki tercih sorunları ile mali sürüklenme (fiscal drag) meselesi konusunda da okuyucuyu aydınlatmasıdır. Türkiye gibi ülkelerde maliye politikası uygulamaları açısından yararlı olabilecek bu konunun ders kitabı düzeyinde de olsa ele alınması bu açıdan yararlı olmuştur.

Kitabın müteakip bölümleri başlangıç bölümlerindeki teorik yapıdan bir ölçüde ayrılarak daha güncel kamu maliyesi sorunlarına değinmektedir. Bu açıdan 6. Bölüm bütçe açıkları, hazine ve merkez bankası ilişkilerine ayrılmıştır. Konunun kavramsal boyutları ile Türkiye'deki sisteme de değinilen bu bölümde bütçe açıklarının çeşitleri, bütçe açıklarının nedenleri konusunda açıklamalar, hazine nakit dengesi ile bütçe dengesi arasındaki ilişkiler gibi konular da kavramsal düzeyde ele alınmaktadır. Bu bölümle ilgili eksikliği çekilen husus ise özellikle kamu açıklarının ekonomik niteliği, kamu açıklarının kapsam ve ölçüm sorunlarına ilişkin daha ayrıntılı bir analizdir. Zira kamu açığının doğru ölçümü uygulanacak maliye politikalarının da boyutunu belirleyeceği için bu hususa kitabın sonraki baskılarında biraz daha fazla yer verilmesi gerektiğini düşünmekteyim. Aynı şekilde klasik açık, bütçe faiz dışı dengesi ve işlevsel açık gibi kavramlar yanında şu anda pek önem taşımayan gibi görünseler de dönemsel açıklar, yapısal açıklar, cari bütçe açığı gibi açık tanımları üzerinde de durulmasının ülkelerin izleyeceği maliye politikalarının seçimi ve analizi açısından okuyucuya daha doyurucu bir değerlendirme imkanı sunacağını düşünmekteyim. Bu bölümle ilgili en faydalı kısımlardan birisi de kamu açıklarının nedenleri konusunda meselenin ekonomi politikasına de değinilmesidir. Genelde kamu açığının konjonktürel nedenlerden, savaş vb. gibi durumlardan kaynaklandığına yönelik klasik söylemler karşısında açığın ortaya çıkışının temsili demokrasilerdeki popülist ve siyasi rant dağıtımı ile yakından ilişkisi çoğu kez gözden kaçırılmaktadır. Sayın Pınar'ın bu bölümdeki analizi bu açıdan bir eksikliği gidermektedir. Ancak önemli olduğunu düşündüğüm bu meselenin özellikle asil-vekil ilişkisi (seçmen-siyasetçi-bürokrasi) çerçevesinde ele alınıp daha sistematik bir biçimde işlenmesinin konunun daha kolay ve anlaşılabilir kılınmasına da katkı yapacaktır. Yazar, kitabın bundan sonraki baskılarında bu hususa biraz daha ağırlık vermeyi düşünebilir.

Kitabın kalkınma politikaları ile yapısal uyuma ilişkin 7 ve 8 inci bölümleri arasında en dikkat çekici husus ülkemizde de son 6 yıldır uygulanan istikrar politikaları temelinde tartışılan yapısal uyum ve maliye politikalarına yazarın yaklaşımıdır. 7 nci bölüm kalkınma politikaları, yatırımlar ve maliye politikaları arasındaki ilişkiye değinirken, özel sektör yatırımlarının dışlanması

meselesini de ele almaktadır. Ancak bu ele alış görebildiğimiz kadarı ile daha standart bir formatta yapılmakta fakat bizim gibi açık ekonomilerde sermaye akımlarının var olduğu bir ortamda dışlama yerine (crowding out) içleme (crowding in) yaratması koşullarına pek değinilmemektedir. Bu hususun özellikle ülkemizde geçmişte kriz öncesi dönemlerde sıkça yaşanan bir olgu olarak ele alınıp değerlendirilmesinin okuyucu açısından ufuk açıcı olacağını düşünmekteyim.

8 inci bölüm ise içeriği açısından benzer maliye politikası kitaplarından ayrılmakta ve ülkemizde daha çok ekonomi bürokrasisinin ilgi alanında kalmış gözüken ve akademik bakış açısının bu açıdan ilgi ve katkısının pek fazla olmadığı bir alana değinmektedir. Hem IMF hem de Dünya Bankası'nın istikrar politikalarında maliye politikasına verdiği yerin teorik analizi hem de yapısal uyum sürecinde mali uyumun boyutu ve kalitesi gibi meselelere değinmesi bu açıdan kitabı özgün kılmaktadır diyebiliriz. Dileğimiz bu konulara ileriki baskılarda biraz daha fazla yer verilmesidir.

Doç. Dr. Abuzer Pınar'ın kitabının 9. bölüm kamu maliyesi ile gelir dağılımı arasındaki ilişkilere değinmektedir. Uzun zamandır unutulmuş gibi görünen bu alana kitapta yer verilmesi son derece yerinde olmuştur. Bu konunun teorik ve kavramsal yönü bu bölümde öncelikle ele alınmıştır. Daha sonra ise yazarın daha önce yaptığı ve yazılma sürecine benim de katkı yapma şansına eriştiğim "Vergileri Kim Ödüyor, Kamu Harcamalarından Kimler Yararlanıyor?" çalışmasındaki bulguların daha geliştirilmiş hali ile bu alanda uygulanan harcama ve vergi politikalarının gelir dağılımı üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Bu açıdan kitabın bu bölümünün okuyucu tarafından özellikle okunması tavsiye edilir.

Maliye politikası kitabının son bölümü ülkemizde uygulanan maliye politikalarının dönemselsel bir anlatımını içermekte ve böylece hafızaların tazelenmesi imkanı yaratmaktadır. Bu açıdan oldukça faydalı bulduğum bu bölümün ileriki baskılarda siyasi gelişmeler, seçim dönemleri gibi konularla da ilişkilendirilerek ele alınmasının özellikle öğrenciler açısından pedagojik yararı büyük olacaktır.

Kitap bir ders kitabı için oldukça basit ve kolay anlaşılabilir şekilde yazılmıştır. Kitapta güncel tablo ve grafiklere olabildiğince az yer verilmiştir. Bir ders kitabı olarak güncelleme endişesi açısından normal karşılanması gereken bu durumun özellikle ülkemizde kamu açıklarının oynadığı rol dikkate alındığında bir eksiklik olduğunu da söyleyebiliriz. İleriki baskılarda bu konuya biraz daha fazla eğilinmesi ve önemli kamu maliyesi istatistiklerinin kitaba eklenmesi önerilir.

Sonuç olarak Doç. Dr. Abuzer Pınar'ın Maliye Politikası kitabı, konunun teorik ve güncel yanlarını bir arada ele alan ve bu husustaki gelişmeleri başta

öğrenciler olmak üzere her düzeydeki okuyucuya oldukça öğretici bir biçimde aktaran bir referans kitabı olmaya adaydır ve bu açıdan yazarın gösterdiği çaba ve yetkinlik kutlanmaya değerdir.

Ferhat Emil, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi, Maliye Bölümü Öğretim Görevlisi

